

Handläggare
Isabelle Wall
Telefon: 08-508 150 52

Till
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2024-09-26

Remiss av Stockholms stads program för stöd till anhöriga

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2024/749

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Förvaltningen har mottagit en remiss från kommunstyrelsen där förvaltningen ombeds yttra sig om Stockholms stads program för stöd till anhöriga.

Socialnämnden fick i budgetuppdrag att under 2024 revidera Stockholms stads program för stöd till anhöriga i samarbete med äldrenämnden. Programmet har nu reviderats och förslag till nytt program för socialtjänstens verksamheter har tagits fram. Nytt program föreslås gälla från år 2025 och tills kommunfullmäktige beslutar om annat.

I förslag till nytt program har synpunkter och underlag inhämtats från utvärdering av tidigare program, nationell anhörigstrategi, intresseorganisationer, chefer och medarbetare i Stockholms stads socialtjänst, Region Stockholm samt anhöriga.

Ändringar som gjorts är bland annat revidering av syfte och mål, förändring i disposition och omfattning, förtydligande om målgrupp, uppdatering av underlag, tillägg om nationell anhörigstrategi samt tillägg om mänskliga rättigheter. I förslag till nytt program har fem fokusområden med tillhörande aktiviteter tagits fram. Dessa anger prioriterat arbete för stöd till anhöriga och består av:

- Information om socialtjänstens stöd till anhöriga
- Kunskap och kompetens
- Stöd till anhöriga
- Samverkan

- Systematisk uppföljning

Socialnämnden och äldrenämnden ansvarar för att programmet sprids inom stadens socialtjänst. Socialnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ansvarar för att implementera, genomföra och löpande följa upp de delar som rör deras verksamheter.

Förvaltningen är positiv till det nya programmet för stöd till anhöriga. Förvaltningen anser att programmet tydliggör de krav som åligger staden att erbjuda stöd till anhöriga och instämmer i att likställighet inom staden rörande anhörigstöd är av stor vikt. Förvaltningen lämnar förslag på olika kompletteringar. Slutligen redogör förvaltningen för behov av att lyfta fram svårigheten i att nå anhöriga till invånare med utländskt bakgrund eller som tillhör en nationell minoritet.

Tjänsteutlåtandet har beretts i samråd med stadsdelsnämndens pensionärsråd vars synpunkter återfinns under egen rubrik.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen samt att paragrafen justeras omedelbart.

Bakgrund

2024-06-28 inkom en remiss till förvaltningen från kommunstyrelsen gällande Stockholms stads program för stöd till anhöriga. Remissen ska besvaras senast 2024-10-01. Ärendet har även remitterats till:

- Stadsledningskontoret
- Äldrenämnden
- Samtliga stadsdelsnämnder
- Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor
- Kommunstyrelsens pensionärsråd
- Anonyma alkoholister
- Attention
- Autism- & Aspergerföreningen Stockholm
- Brukarföreningen Stockholm
- Demensföreningen i Stockholm
- Funktionsrätt Stockholms stad
- Maskrosbarn
- Musketörerna
- PRO Stockholm
- SPF Stockholm

Stockholms stads program för stöd till anhöriga är en fortsättning på programmet för stöd till anhöriga 2021-2024. Programmet anger ramar och riktning för hur stadens socialtjänst ska arbeta med stöd till anhöriga.

Inför revidering av programmet har socialförvaltningen och äldreförvaltningen inhämtat underlag främst från:

- Utvärdering av Stockholms stads program för stöd till
- anhöriga 2021-2024. Genomförd av Sweco hösten 2023 på
- uppdrag av socialnämnden och äldrenämnden (se bilaga)
- Dialogmöte med intresseorganisationer
- Två workshops med chefer och medarbetare i Stockholms stads socialtjänst
- 19 djupintervjuer med anhöriga i Stockholms stad
- Dialogmöte med representant från Region Stockholm
- Dialogmöte med Stockholms stads barnombudsman, funktionshinderombudsman samt äldreombudsman.
- Nationell anhörigstrategi

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har inför revideringen tagit hänsyn till pågående omställning till en långsiktigt hållbar socialtjänst utifrån förslag till ny socialtjänstlag samt omställningen till en god och nära vård och omsorg. Detta har gjorts genom att lyfta fram betydelsen av tidiga och förebyggande insatser samt vikten av att utgå från den enskildes behov och situation i mötet med den anhörige.

Ärendet

Revideringar i nuvarande program

I förslag till reviderat program har nedan ändringar gjorts.

- Revidering av syftesbeskrivning. Det för att tydligare fokusera på det som anhörigstödet kan påverka.
- Revidering av målformulering samt tillägg av två mål. Det för att knyta an till den nationella anhörigstrategin.
- Delvis förändrad disposition och att programmet i sin helhet har kortats ner.
- Förtydligande om att målgruppen anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld innefattar personer i kriminell miljö som drabbats av skjutningar och dödligt våld.
- Uppdaterade texter för att ha aktuellt underlag.
- Revidering av text om stadsövergripande verksamheter i syfte att fokusera mer på stödet som ges istället för organisering.
- Lagt till text om den nationella anhörigstrategin.
- Lagt till text om mänskliga rättigheter istället för barnrätts-, funktionshinder- och jämställdhetsperspektiv.
- Istället för en åtgärdslista har fem fokusområden med tillhörande aktiviteter tagits fram. Fokusområdena med aktiviteter anger prioriterat arbete inom stöd till anhöriga.
- Viss språklig justering och redaktionella ändringar.

Syfte med programmet

Programmet syftar till att öka kvaliteten i Stockholms stads socialtjänst så att anhöriga upplever att de har en bra livssituation och får likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor.

Mål med programmet

- Stockholms stads socialtjänst har ett anhängarperspektiv som genomsyrar alla verksamheter och yrkesgrupper som möter anhöriga.
- Anhöriga görs delaktiga i den närståendes omsorg, stöd eller vård i den mån det är möjligt utifrån frivillighet och samtycke.
- Anhörigas behov uppmärksammas och anhöriga erbjuds stöd med kvalitet.

Fokusområden i programmet

I förslag till nytt program har fem fokusområden med tillhörande aktiviteter tagits fram. Detta har gjorts utifrån de rekommendationer som lämnades i utvärderingen av Sweco, förslag från medarbetare och chefer inom Stockholms stads socialtjänst, från intresseorganisationer samt från enskilda anhöriga vid djupintervjuer.

Följande fokusområden har valts ut:

- information om socialtjänstens stöd till anhöriga
- kunskap och kompetens
- samverkan
- stöd till anhöriga
- systematisk uppföljning

Äldreförvaltningens och socialförvaltningens synpunkter och förslag

Stockholms stads program för stöd till anhöriga ger riktning och ramar för socialtjänstens arbete med stöd till anhöriga. Programmet är ett viktigt styrdokument för att stärka och fortsätta utveckla anhängarperspektivet inom socialtjänsten. Programmet bidrar till att medvetandegöra att anhängarstöd är ett ansvar för alla medarbetare och chefer samt ge legitimitet och fokus på frågor om anhängarstöd. Stockholms stads socialtjänst erbjuder stöd till anhöriga på olika sätt och till en bred målgrupp. Anhängarstödsinsatserna har ökat inom staden och programmet har bidragit till ökad likställighet, även om detta behöver fortsätta utvecklas.

Fokusområden

Under revidering av programmet har underlag samlats in från flera parter för att få en så heltäckande bild som möjligt av utvecklingsbehov i stödet till anhöriga. Utifrån detta har fokusområden och aktiviteter för fortsatt arbete valts ut.

Ett behov av fortsatt arbete som framkommit handlar om ökad likställighet. Stadsdelsnämnderna är olika organiserade och har olika förutsättningar vilket gör att anhörigstödet kan se olika ut. Genom att fokusera på uppföljning och samordning av stödet ser förvaltningarna att likställigheten kan stärkas. Därför föreslår förvaltningarna ett särskilt fokusområde för uppföljning men ser att likställigheten även kan stärkas genom kompetenshöjande insatser och informationsinsatser vilka också är utvalda fokusområden. Ett annat behov av fortsatt arbete som framkommit handlar om stödet till barn som anhöriga. Det finns en osäkerhet i vilka funktioner som ger vilket stöd, hur stödet ges samt en efterfrågan om mer kunskap om anhörigstöd till barn. Förvaltningarna ser därför behov av att ha detta som en särskild aktivitet under fokusområdet stöd till anhöriga.

I samtal med intresseorganisationer, enskilda anhöriga, medarbetare och chefer har det framkommit behov av mer tillgängligt anhörigstöd genom digital teknik som ett komplement till befintligt stöd. Förvaltningarna ser att det är viktigt att se över möjligheter att utveckla stöd till anhöriga i digitalt format och har därför föreslagit en aktivitet för detta i programmet.

Information om stadens stöd till anhöriga behöver fortsätta utvecklas, i både digitalt och andra format. För att uppnå detta föreslås i programmet flera aktiviteter under fokusområdet information. Därtill ser socialförvaltningen och äldreförvaltningen att det behövs mer kunskap om vad ett anhörigperspektiv innebär inom socialtjänsten samt fortsatt arbete för samverkan. Därför föreslås fokusområden och aktiviteter för detta.

Hantering av synpunkt och utvidgning av målgrupper för programmet

Under revidering av programmet har synpunkter från medarbetare, chefer och intresseorganisationer lämnats om att bredda målgruppen för programmet ytterligare. Det genom att inkludera anhöriga till personer som utsatts för våld i nära relation, hedersrelaterat våld eller som är våldsutövare. För att ytterligare bredda målgrupperna för programmet om stöd till anhöriga är förvaltningarnas bedömning att ett särskilt uppdrag krävs för att utreda ett sådant behov samt i det inbegripa hur stödet i så fall ska vara utformat, tillhandahållas och vilka resurser som krävs.

Genomförande

Socialnämnden och äldrenämnden ansvarar för att programmet sprids inom stadens socialtjänst. Socialnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ansvarar för att implementera och genomföra de delar som rör deras verksamheter. Socialnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ska löpande följa upp programmet för stöd till anhöriga utifrån fokusområden och tillhörande aktiviteter, gärna integrerat med verksamhetsuppföljning. Genomförande av aktiviteterna planeras med fördel in i verksamhetsplaneringen.

Programmet gäller från år 2025 och fram tills kommunfullmäktige beslutar om annat.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldreomsorg och utförarverksamhet LSS i samarbete med avdelningen för individ- och familjestöd. Ärendet har även beretts i samråd med stadsdelsnämndens pensionärsråd. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp och pensionärsråd 2024-09-19.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till det nya programmet för stöd till anhöriga. Det är bra att det tydligt framgår att programmet är till för alla socialtjänstens verksamheter. Förvaltningen anser att programmet tydliggör de krav som åligger staden att erbjuda stöd till anhöriga. Ett stärkt anhörigperspektiv skapar möjligheter till mer hållbara och långvariga lösningar för anhöriga och närstående.

Förvaltningen instämmer i att likställighet inom staden rörande anhörigstöd är viktigt, framför allt när stöd ges i samverkan mellan flera stadsdelsförvaltningar. Förvaltningen ser positivt på att anhörigbegreppet breddas till att även innefatta barn och barnbarn.

Vidare anser förvaltningen att framtagna fokusområden med tillhörande aktiviteter bidrar till att utveckla det förebyggande arbetet, vilket ligger i linje med förslaget om en ny socialtjänstlag.

Förvaltningen noterar att basutbudet, som beskrivs på sidan 19 i förslag till program, inte innefattar *stödjande samtal* som idag är en del av äldreförvaltningens funktionsbeskrivning för anhörigkonsulenter. I stödjande samtal finns större utrymme för anhörigkonsulenterna att se, lyssna och bekräfta den anhöriga jämfört med det utrymme som ges i vägledande samtal.

Programmet beskriver vikten av samverkan med hälso- och sjukvården för att uppmärksamma fler anhöriga i behov av stöd. Förvaltningen anser att ett förtydligande kring hälso- och sjukvårdens skyldighet att upprätta en orosanmälan enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen med fördel kan läggas till i programmet, i syfte att uppmärksamma flera aktörers ansvar.

Slutligen ser förvaltningen behov av att programmet lyfter fram svårigheten i att nå anhöriga till invånare med utländsk bakgrund eller som tillhör en nationell minoritet. Programmet skulle med fördel kunna innehålla en aktivitet kring hur dessa anhöriga kan nås på bästa sätt samt hur man på bästa sätt utforskar vilken form av stöd och hjälp dessa grupper önskar.

Synpunkter från stadsdelsnämndens pensionärsråd

Pensionärsrådet har inför sitt sammanträde 2024-08-22 fått läsa remissen av Stockholms stads program för stöd till anhöriga. Under sammanträdet framför pensionärsrådet att förslaget till nytt program är bra och väl genomarbetat. Rådet hyser förhoppning om att målen i programmet går att leva upp till. Vidare framhåller rådet att det är viktigt med ett individperspektiv, att se alla olika grupper av äldre inte bara de som har en demenssjukdom. Rådet framför att målgruppen äldre blir allt fler och att anhöriga i och med det kan ses som en resurs inför det ökande omsorgsbehovet. Slutligen framför pensionärsrådet att det är positivt att programmet tydligt visar var ansvaret för anhörigstöd ligger.

Jämställdhetsperspektiv

Runt en femtedel av befolkningen ger regelbundet omsorg till en anhörig. Det är vanligare att kvinnor ger stöd och hjälp genom hushållsarbete, personlig omvårdnad och medicinsk hjälp medan män oftare ger ekonomiskt och praktiskt stöd. Kvinnor som ger mycket omsorg påverkas socialt, ekonomiskt och hälsomässigt. Fler äldre kvinnor än män vårdar sin partner och riskerar att drabbas av ofrivillig ensamhet.¹ Förvaltningen anser att ett stärkt anhörigstöd således är viktigt utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen, samt att paragrafen justeras omedelbart.

Karin Bülow
Stadsdelsdirektör
Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Lena Hedin
Avdelningschef
Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Följebrev
2. Tjänsteutlåtande
3. Förslag till program för stöd till anhöriga

¹ Jämställdhetsmyndigheten (2024). [Delmål 4: Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#) [2024-08-22]

4. Stockholm stads program för stöd till anhöriga 2021-2024
5. Rapport utvärdering av Stockholms stads anhörigprogram 2021-2024

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Stadsdelsdirektör	2024-08-27
Lena Hedin, Avdelningschef	2024-08-26